

Derleme / Review Article

Sağlık hakkı

Right to health

Bayram Metin

Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler
Enstitüsü Anayasa Hukuku Bölümü
Tez Öğrencisi - Gülhane Eğitim ve
Araştırma Hastanesi, Ankara

Anahtar Kelimeler:
Sağlık Hakkı, Yaşam Hakkı, Sosyal
Haklar

Key Words:
Right to health, Right to life, Social
rights

**Yazışma Adresi/Address for
correspondence:**
Bayram Metin,
Gülhane Eğitim ve Araştırma
Hastanesi, Ankara
bayrammetin@gmail.com

Gönderme Tarihi/Received Date:
09.03.2017

Kabul Tarihi/Accepted Date:
27.03.2017

**Yayımlanma Tarihi/Published
Online:**
31.03.2017

DOI:
10.5455/sad.13-1489085317

ÖZET

Sağlık hakkı sosyal haklar içerisinde kendine yer bulmuştur. İnsan hakları sınıflandırmasında, sağlık hakkı ikinci kuşak haklar arasında ve pozitif statü hakkı olarak geçmektedir. Sağlık hakkı, önemi nedeniyle birçok ulusal ve uluslararası belgede tarif edilmiş ve güvence altına alınmıştır. Çalışmada sağlık hakkı geniş anlamda ele alınmaktadır. Ayrıca sağlık hakkının ulusal ve uluslararası mevzuattaki yeri incelenmiştir.

ABSTRACT

The right to health has found its place in social rights. In human rights classification, the right to health passes between second-generation rights and as positive status rights. Due to the importance of the right to health, many national and international documents have been falsified and secured. The right to health in my work is broadly considered. It also examines the place of the right to health in national and international legislation.

GİRİŞ

Sağlık hakkı, insan hakları sınıflandırmasında ikinci kuşak haklar arasında yer almaktadır. İnsan hakları sınıflandırmasında klasikleşen Jellinek' in sınıflandırmasını esas alırsak sağlık hakkı pozitif statü haklar içerisinde yer alır. Pozitif statü haklar, devlete olumlu bir edim yükleyen, devleti sorumluluk altına sokan ve aktif bir anlayışla hareket etmesini sağlayan haklardandır. Sosyal hak olan sağlık hakkı da bu şekilde değerlendirilmelidir (Gezgin, 2006: 139). Sağlık hakkı devletin sağlık hizmetleri alanında bireye karşı olan sorumluluklarını düzenler. Bireyin en temel haklarından biri olan sağlıklı yaşam hakkı doğuştan kazanılan devredilemez haklar arasında sayılmaktadır.

Çalışmada sağlık hakkının ulusal ve uluslararası mevzuattaki yerinden bahsedilip sağlık hakkının önemine değinilecektir. Sağlık hakkının, insan hakları sınıflandırmasına göre hangi başlık altında

incelendiğinin üzerinde durulacaktır. Sağlık hakkının kapsamı ve uluslararası belgelerin çizdiği çerçeve makalede geniş kapsamlı olarak incelenecektir.

SAĞLIK HAKKI

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi 25. Maddesinde sağlık hakkı temel insan haklarından biri olarak kabul edilmiştir. Buna göre "gerek kendisi gerek ailesi için yiyecek, giyim, konut, tıbbi bakım ve gerekli sosyal hizmetler de dahil olmak üzere sağlık ve refahını sağlayacak uygun yaşam düzeyine ve işsizlik, hastalık, sakatlık, yaşlılık veya geçim olanaklarından kendi iradesi dışında yoksun bırakacak başka durumlarda" herkesin sahip olması gereken güvence hakkı şeklinde tanımlanmıştır (Er, 2008:31).

Sağlık hakkına dönük olarak uluslararası insan hakları metinlerinde hakkın öznesi "herkes" olarak ifade edilmektedir. Yukarıda ifade edildiği üzere

ayırım yapılmaksızın herkesin sağlık hakkı devlet tarafından güvenceye alınması gerekmektedir (Temiz, 2014:172). Sağlık hakkı içinde yaşadığımız toplum tarafından güvence altına alınması gereken temel insan haklarından. 1982 tarihli anayasamızın 17. Maddesi “herkes yaşama hakkına sahiptir” diyerek sağlık hakkının temelini oluşturan yaşam hakkı ile ilgili güvence sağlamıştır. Ayrıca sağlık hakkı anayasamızın temel haklar ve ödevler ile ilgili kısmının sosyal ve ekonomik haklar ve ödevler bölümünde yer alan 56. maddesine göre, “Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. ....Devlet, herkesin hayatını, beden ve ruh sağlığı içinde sürdürmesini sağlamak; insan ve madde gücünde tasarruf ve verimi artırarak, işbirliğini gerçekleştirmek amacıyla sağlık kuruluşlarını tek elden planlayıp hizmet vermesini düzenler. Devlet, bu görevini kamu ve özel kesimlerdeki sağlık ve sosyal kurumlarından yararlanarak, onları denetleyerek yerine getirir. Sağlık hizmetlerinin yaygın bir şekilde yerine getirilmesi için kanunla genel sağlık sigortası kurulabilir.” hükmünü içermektedir (Tc Anayasası, 1982: m.56) İşte maddede geçtiği üzere anayasa devleti, herkesin hayatını, beden ve ruh sağlığı içinde sürdürmesini sağlama konusunda görevlendirmiştir. Anayasaya göre devlet kamu ve özel kurumlardan faydalanarak bu görevini yerine getirecektir (Er, 2008:32).

Sağlık hakkının sosyal bir hak olduğu ve pozitif statü hakkı olduğu ifade edilmektedir. Sağlık hakkı yaşam hakkı temelinde, kişinin maddi ve manevi varlığının bütünlüğü hakkına dahildir (Yılmaz, 2011:40). Başka bir ifadeyle, sağlık hakkının Anayasadaki temeli, yaşam hakkı ile kişinin maddi ve manevi bütünlüğünün korunması ve geliştirilmesi hakkıdır. Anayasa Mahkemesi’ne göre de; “Sağlık hakkı, insanların sağlıklarının korunması, hastalandıklarında iyileşmeleri, tıbbi bakım görebilmeleri ve tedavi edilebilmeleri için devletin sağladığı her türlü imkândan yararlanma hakkıdır.” (Kanadoğlu, 2015) Aslında ifade edildiği üzere sağlık hakkı, anayasada bağımsız bir madde şeklinde düzenlenmemiştir. Sağlık hakkı, Anayasada güvence altına alınan yaşam ve vücut bütünlüğü hakkıyla sıkı bir bağlantı içindedir.

Sağlık hakkının anayasadaki ilgili maddesinde ifade edildiği üzere devletlere yükümlülük getirdiği açıktır. Bunlar saygı duyma, koruma ve yerine getirme yükümlülükleridir. Devletin sağlık hakkını ihlal etmemesi saygı duyma yükümlülüğü kapsamındadır. Başkaları tarafından sağlık hakkının ihlal edilmesini önleme de koruma yükümlülüğüne girer. Yerine getirme yükümlülüğü de devletin sağlık hakkından yararlandırmak için gerekli çalışmaları yapması demektir (Aksoy, 2013:839-840).

SAĞLIK HAKKININ HUKUKİ NİTELİĞİ

Hak ve hürriyetler insan hakları ana başlığı altında incelenmektedir. İnsan hakları, her ne kadar soyut nitelikli olsa da bu hakların pozitif haklara dönüşebilir olması ve talep edilebilir olmaları söz konusudur (Erdoğan, 2011:25) Jellinek’in yapmış olduğu ayrıma göre; negatif statü hakları, pozitif statü hakları ve aktif statü hakları olmak üzere üç tür hak vardır. Negatif statü hakları, kişinin devlet tarafından aşılamayacak ve dokunulamayacak haklarını oluşturur. Pozitif statü hakları devletin kişiye olumlu bir edimde bulunmasını sağlayan yükümlülüklerdir. Aktif statü hakları ise siyasal haklar olarak tasnif edilir. İşte bu noktada sağlık hakkı pozitif haklar grubuna girdiğine dair tereddüt bulunmamaktadır. Ulusal ve uluslararası belgelerde sağlık hakkı ekonomik ve sosyal haklar listesinde kendine yer bulmuştur. 1982 anayasamız da buna örnektir (Üzeltürk, 2012:7-8).

SAĞLIK HAKKININ KONUSU

Sağlık hakkının konusunu sağlık terimi teşkil etmektedir. Uluslararası düzeyde korunan sağlık, Dünya Sağlık Örgütü tarafından “bedensel, ruhsal ve sosyal yönden tam iyilik hali” olarak tanımlanmaktadır. Genel olarak sağlık hakkı, kişinin toplumdan ya da devletten sağlığının korunmasını, geliştirilmesini, hastalık durumunda tedavi edilmesini isteme ve toplumsal sağlık kuruluşlarından yararlanma hakkı olarak tanımlanmaktadır. Sağlığın korunması toplumsal yaşamda, bunun bir hak olduğunu tespit eden hukuki düzenlemelerle sağlanır. Bu bağlamda sağlık hakkı; bireyin yaşamını sürdürmesi için zorunlu bir haktır. İnsanın insanca bir yaşam sürdürebilmesi ancak beden, ruhen ve sosyal yönden sağlıklı olması ile mümkündür. Toplum sağlığı açısından sağlık hakkının önemi, sağlık hizmetlerini belirleyen olanakların, ne derece eşit kullanıldığı konusunda kendini gösterir. Herkes, saygın bir şekilde yaşamak için erişilebilir en yüksek standartlarda sağlık hakkına sahiptir. Sağlık hakkı, insanların yaşamlarının sürdürülmesi ve diğer insan haklarının uygulanması için gerekli ve vazgeçilmez bir haktır. Öyle ki, sağlık hakkı ihlal edilen bireyin diğer haklarını kullanması olanaksız hale gelmektedir. Sağlık hakkının ihlal edilmesinin doğuracağı sonuçlar, bireyin aynı zamanda yaşama hakkının da ihlaline neden olmaktadır. Çünkü yaşam hakkı ile sağlık hakkı arasında doğrudan bir ilişki vardır. Bu yaklaşım, uluslararası insan hakları hukukunda da benimsenmiştir. İkinci kuşak haklar içinde yer alan sağlık hakkı; İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme, Filedefiya Bildirgesi, Avrupa Sosyal Şartı, Gözden Geçirilmiş Avrupa

Sosyal Şartı ve Alma Ata Bildirgesi ile uluslararası düzeyde güvence altına alınmıştır. Türkiye, taraf olduğu bu sözleşmelerin gereği olarak yurttaşlarına erişebilecekleri en üst düzeyde sağlık hakkını sağlama yükümlülüğü altındadır. Tüm yurttaşların, hak özneleri olarak sağlık hizmetine erişme, tıbbi tedavi ve sağlık yardımından yararlanma hakları vardır.

SAĞLIK HAKKININ İÇERİĞİ

Yaşam hakkı her insan için vazgeçilemez ve devredilemez bir haktır. Yaşama hakkının korunmasını isteme her insanın öncelikli ve önemli bir talebidir. İşte yaşam hakkına sıkıca bağlı olan sağlık hakkı da yaşam hakkına hizmet eden ona işlerlik kazandıran bir hak olma özelliği taşımaktadır (Kaboğlu, 1998:272). Dünya Sağlık Örgütü'nün tanımına göre; sağlık sadece hastalık ve sakatlığın olmayışı değil; bedensel, ruhsal ve sosyal yönden tam bir iyilik halidir. Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere sağlık hakkı sadece kişinin hastalanması veya sakatlanması neticesinde ortaya çıkan bir hak olma özelliği göstermemektedir. Ayrıca kişinin ruhsal ve sosyal yönden de sağlıklı olmasını sürdürürebilmek için en azından belirli bir düzeyde sağlıklı olmaya ihtiyaç duymaktadır. İşte kişinin sosyal bir varlık olarak kendini kabul ettirebilmesi ve onurlu bir yaşam sürmesi için sağlıklı bir yaşam sürme hakkına sahip olması gerekir. Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi'nin yayımladığı 14 nolu Genel Yorum'da sağlık; insan haklarının uygulanabilmesi için bir temel bir hak olarak ifade edilmektedir. Buradan anlaşılacağı üzere hem insan hakları hem de sağlık hakkı insanın iyi bir yaşam sürmesinin şartlarından biridir (Bozkurt, 2007:14). Sağlık hakkı hem anayasada hem de ulusalüstü belgelerde sosyal bir hak olarak geçmektedir. Pozitif haklar içerisinde de değerlendirilen bu hak kişinin devletten olumlu bir edimde bulunmasını talep etme hakkı vermektedir (Tacir, 2011:39).

SAĞLIK HAKKININ KAPSAMI

Sağlık hakkının haklar arasındaki ayrımın yola çıkarak oluşturulmuş olan Kuçuradi tanımına göre; niteliklerine göre kişi hakları ikiye ayrılmaktadır. İlki temel kişi hakları diğeri ise yurttaşlık haklarıdır. Bu haklardan ilki olan temel kişi hakları kişinin sırf insan olmalarından dolayı sahip olduğu haklardır. Sağlık hakkı da bu haklardan biridir. Bu hakların yasal düzenlemelerle tanınması yeterli olmamakta ayrıca devletin bazı görevleri de ifa etmesi gerekmektedir (Üzeltürk, 2012:17-18)

Sağlık hakkı kapsamının değerlendirilmesinde BM Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmesi ve BM Ekonomik, Sosyal

ve Kültürel Haklar Komitesine bakmak gerekir. BM Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi; BM Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin denetim organıdır. BM Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar sözleşmesine taraf devletler tarafından uyulup uyulmadığını denetlemekle görevlidir. Komite 28 Mayıs 1985 tarihinde kurulmuştur ve insan hakları alanında uzmanlaşmış 18 bağımsız üyeden oluşmaktadır. Sağlık hakkı içeriği hakkında BM Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi'nin yapmış olduğu yorumlar yol gösterici olmuştur. Komite'nin herhangi bir rapor ya da somut olaya bağlı olmaksızın ortaya koyduğu ve bağlayıcılığı bulunmayan genel yorumlardır. Genel yorumların önemi Sözleşme hükümlerinin açıklığa kavuşturulmasındadır. Şöyle ki Sözleşme'de belirtilen hakların kapsamının ve sınırlarının ne şekilde olduğu hususları genel yorumlar sayesinde ortaya çıkarılmaktadır.

Sağlık hakkı ile ilgili olarak insan hakları bağlamında değerlendirildiğinde herkesin kapsam altına girdiği bir haktır. Bununla ilgili Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi'nin 12. Maddesinde; dil, din ve benzeri diğer herhangi bir statü temelinde ayrımcılık yapılamayacağı hükmü getirilmiştir. Bu nedenle herkes sağlık hakkının süjesi durumundadır. Ayrıca sözleşmenin yetkili yorum organı olan BM Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesinin yorumundan, "taraf devletin yetkisi altında bulunan herkesin" sağlık hakkının öznesi olduğu anlaşılmaktadır. Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi ve BM Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi'nin anılan yorumlarında da ifade edildiği üzere hiç kimse hiçbir sosyal statü nedeniyle sağlık hakkı kapsamından çıkarılamayacaktır. Anayasamızda herkesin sağlık hakkına sahip olduğu açık bir şekilde ifade edilmiştir. Devletin eşitlik ilkesi ve ayırım yapmama ilkesi karşısında devlet herkese eşit mesefede olmak zorundadır. Ancak kimi zaman hukukun elverdiği ölçüde bazı kesimlere ayrıcalık tanınabilir. Yaşlılar, çocuklar, özürllüler gibi.

Sağlık hakkının kapsamı sosyal alanda sağlık anlamının gelişerek genişlemesine yol açmıştır. Sağlık hakkının kapsama alanında üç çekirdek hakkın olduğu söylenebilir. Birincisi temel sağlık hakkı olarak ifade edilir. Bu hak önleyici ya da koruyucu sağlık hakkıdır. İnsanların hasta olmasını önlemek ve insanları korumak üzerine kurulmuş bir haktır. Sağlıklı yaşama hakkı bu kategoriye örnek verilebilir. İkincisi ise tıbbi kaynaklara ulaşma hakkı olarak isimlendirilir. Hastalanan veya yaralanan bireyin en kısa sürede sağlık hizmetlerine ulaşabilmesi şeklinde

örnek verilebilir. Sağlık hakkı kapsamındaki üçüncü çekirdek hak ise, sağlık hizmetini sunan, sağlayana karşı ileri sürülebilecek haklardır. Bunlar dört başlık altında incelenebilir. Tıbbi kayıtların gizliliği hakkı, kişisel tıbbi kayıtlara giriş hakkı, neden ve nasıl bir tıbbi muamaleye uğrayacağımızı bilme ve belli bir tedaviyi reddetme hakkı ve nihayet tedavi işlemi başlamadan önce onay verme hakkıdır.

SAĞLIK HAKKININ ÖNEMİ

Sağlık hakkı ulusal ve uluslararası belgelerde düzenlenen bir insan hakkıdır (Ertan, 2012:6) İnsan hakları geçmişten günümüze kadar gelişerek ilerleyen ve gün geçtikçe güvencesi artırılan haklardır. İnsan hakları her ne kadar sınıflara ayrıldıysa da bir bütünsellik arzeder (Gemalmaz, 2007:1673). Bu nedenle hiçbir insan hakkı birbirinden ayrı düşünülemez. İnsan haklarının bütünselliği ilkesi uluslararası belgelerde de kendine yer bulmuştur (Gemalmaz, 2007:1673). BM Genel Kurulu'nda 3. Komite'nin kabul ettiği 421 (V) sayılı kararına göre "kişisel ve siyasi haklar ile ekonomik, sosyal ve kültürel haklardan yararlanılmasının birbirleriyle bağımlı ve bağlantılıdır" ve "ekonomik, sosyal ve kültürel haklardan yoksun bırakılan insanın İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin kabul ettiği özgür insanı temsil edemez." ibarelerini içermektedir (Gemalmaz, 2007:1673). Viyana Bildirisi ve Eylem Programı uyarınca "Bütün İnsan Hakları evrenseldir, bölünmezdir birbiriyle bağımlıdır ve birbiriyle ilişkilidir." Diğer bir uluslararası belge de Tahran Bildirisi'dir. Bildiri'nin 13.Maddesi; " insan hakları ve temel özgürlüklerin bölünmez olmasından ötürü ekonomik, sosyal ve kültürel hakların kullanımı olmaksızın kişisel ve siyasi hakların tam olarak gerçekleştirilmesi mümkün değildir." ifadesini içermektedir. Yine 1986 yılında BM bünyesinde Maastricht'de kabul edilen Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin Uygulanmasına İlişkin Limburg İlkeleri uyarınca, "İnsan hakları ve temel özgürlükler birbirinden ayrılmaz ve karşılıklı olarak bağımlı olduğundan, gerek medeni ve siyasi hakların, gerekse ekonomik, sosyal ve kültürel hakların uygulanması, geliştirilmesi ve korunmasına eşit derecede ihtimam gösterilmeli ve ısrarla önem verilmelidir." Bu belgelerden ortaya çıkan sonuç ekonomik, sosyal ve kültürel hakların kişisel ve siyasal haklardan ayrı düşünülmemeyeceğidir. İşte sağlık hakkı da bu kapsamda değerlendirildiğinde insan haklarının bütünselliği gereği diğer haklarla özellikle yaşam hakkı ile yakından ilişkilidir. Sağlık hakkı ile yaşama hakkı arasındaki ilişki ile ilgili Türk Anayasa Mahkemesi kararları mevcuttur. Bir kararında "Kişilerin kutsal olan can ve sağlığının korunmasının en önemli bir ödev olarak anayasa koyucu tarafından devlete verilmiş" bir yükümlülük olduğunu vurgulamıştır.

Başka bir kararında sağlık hakkı ile yaşam hakkı arasındaki ilişki şu şekilde açıklanmıştır. "Kişinin sahip olduğu hak ve hürriyetler önem dereceleri göz önünde bulundurularak Anayasada yer almıştır. Bu bağlamda hekimlik, Anayasanın 17. maddesinde yer alan ve bireyin en önemli hakkı olan yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı ile doğrudan ilgili bir meslektir. Kişilerin maddi ve manevi varlıklarını geliştirebilmelerinin mutlu ve huzurlu olabilmelerinin başlıca şartı, ihtiyaç duydukları anda sağlık hizmetlerine ulaşım bu hizmetlerden yararlanabilmeleridir. Devlet için bir görev ve kişiler için de bir hak olan bu amacın gerçekleştirilmesine bu haktan yararlanmayı zorlaştırıcı ya da zayıflatıcı düzenlemeler Anayasa'ya aykırı düşer." Yine Anayasa Mahkemesinin başka bir kararında ise "... kişinin yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma hakkı birbirleriyle sıkı bağlantıları olan, devredilmez, vazgeçilmez temel haklardır. Bu haklara karşı her türlü engelin ortadan kaldırılması da devlete görev olarak verilmiştir. Güçlüler karşısında güçsüzleri koruyacak olan devlet gerçek eşitliği sağlayacak, toplumsal dengeyi koruyacak ve böylece sosyal niteliğine ulaşacaktır..." (Ertaş, 2012:38-39) .

SAĞLIK HAKKI VE ULUSLARARASI METİNLERİN ÇİZDİĞİ ÇERÇEVE

Sağlık hakkı ulusal ve uluslararası belgelerde bir insan hakkı olarak kabul edilmektedir. Sağlık hakkı insan hakları sınıflandırmasında ikinci kuşak haklar arasında geçmektedir. Aslında sağlık hakkının hukuktaki yerini tespit edebilmek için ulusal ve uluslararası belgelerden, insan hakları yasalarından ve sağlık uygulamalarından yola çıkmak gerekmektedir. İnsan hakları ile ilgili çalışmalar sağlık hakkının da önemi konusunda bize bilgi vermektedir. İnsan haklarının uluslararası begerelerde yer alması sağlık hakkının da bağlayıcılık kapsamında ilerleme katetmesine yol açmıştır.

Bu belgelerden ilk ve başlıca olanı, BM İnsan Hakları Evrensel Beyannamesidir (1948). Bu uluslararası belgeyi hem insan hakları hem de sağlık hakkı açısından incelersek; BM İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi 1. maddesinde, "Bütün insanlar özgür, onur ve haklar bakımından eşit doğarlar" denilmektedir. Bu maddede yer alan ifadeye göre belgede yer alan bütün haklar için herkesin eşit olduğunu öngörmüştür. Bu bağlamda 2. Maddede ise, "Herkes, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya başka bir görüş, ulusal veya sosyal köken, mülkiyet, doğuş veya herhangi başka bir ayırım gözetmeksizin bu Bildirge ile ilan olunan bütün haklardan ve bütün özgürlüklerden yararlanabilir" denmektedir. Yine 22. Maddesinde "Herkesin, toplumun bir üyesi olarak, sosyal güvenliğe hakkı vardır. Ulusal çabalarla ve uluslararası işbirliği yoluyla ve her devletin örgütlenmesine ve

kaynaklarına göre, herkes onur ve kişiliğinin serbestçe gelişim için gerekli olan ekonomik, sosyal ve kültürel haklarının gerçekleştirilmesi hakkına sahiptir” ifadesi yer almaktadır. Bu madde sağlık hakkına dolaylı olarak değinmiştir. BM İnsan Hakları Evrensel Beyanname 15. Maddesinde “Herkesin kendisinin ve ailesinin sağlık ve refahı için beslenme, giyim, konut ve tıbbi bakım hakkı vardır” ifadesine yer vermektedir. Bu maddeden anlaşılacağı üzere sağlık hakkına doğrudan yer verilmiştir (Bor Ekmekci, 2014). Diğer önemli belge ise Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesidir. Sözleşmenin 12. Maddesinde sağlık hakkı “Sağlık standardı hakkı” başlığı altında “herkesin, ulaşılabilecek en yüksek fiziksel ve zihinsel sağlık standardına sahip olma hakkı” olarak tanımlanmıştır (Bor Ekmekci, 2014). Ayrıca 1965’te yürürlüğe giren Avrupa Sosyal Şartı’nın, 11. Maddesi ise, “Sağlığın Korunması Hakkı” başlığı altında sağlık hakkına yer vermektedir. Bu madde kapsamında sağlığı geliştirmek, sağlığın korunması gibi konular üzerinde işbirliği ve önleyici uygulamalar getirmektedir. Avrupa Birliği Temel Haklar Bildirgesi’in 35. maddesi de sağlık hakkını “Sağlık Hizmetleri” başlığı altında düzenlemiştir. Buna göre; “Herkes, ulusal yasalar ve uygulamalarda belirtilen şartlar çerçevesinde koruyucu sağlık hizmetlerinden yararlanma hakkına ve tıbbi tedaviden yararlanma hakkına sahiptir. Bütün birlik politikaları ve faaliyetlerinin tanımlanmasında ve uygulanmasında yüksek düzeyde bir insan sağlığı koruması sağlanmalıdır.” İşte tüm bu belgelerde sağlık hakkının önemi vurgulanmış ve insan hakkı ışığında sağlık hakkının devletler tarafından ülke mevzuatlarında düzenlenmesi gerektiği görülmektedir.

SONUÇ

Sonuç olarak sağlık hakkının ulusal ve uluslararası belgelerde güvence altına alınmış olması hakkın korunması için bir temeldir. Kişinin sağlık hakkına sahip olması devletlerin sosyal devlet olması ile de yakından ilgilidir. Sosyal bir hak olan sağlık hakkını devletler bu anlayışla hareket ederek korumak ve aynı zamanda aktif bir şekilde kişinin sağlıklı yaşamasına olanak sağlamak durumundadır. Sağlık hakkı hiçbir zaman yaşam hakkından ayrı düşünülemez. Yaşam hakkı ne kadar vazgeçilemez ve devredilemez bir hak niteliğinde ise sağlık hakkı da bu kapsamda değerlendirilebilir. İşte bu nedenle devletler sağlık hakkı ile ilgili olarak hareketsiz kalamaz. Sağlık hakkını vatandaşlarına olumlu bir tutum sergileyerek ve sosyal devlet geleneği içerisinde hareket ederek sağlamak durumundadır. Türkiye’de de bu yönde adımlar atılmaktadır. Konunun Anayasada ve Anayasa Mahkemesi kararlarında birçok örneği bulunmaktadır. Devletler sağlık hakkını vatandaşlarına sağlama yükümlülüğü altındadır. Gelişmiş ülkelerde olduğu

gibi Türkiye’de de bu konuda belirleyici normlar etkin ve işler vaziyettedir.

KAYNAKÇA

1. Aksoy, B. (2013). 14. Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Kongresi Bildiriler Kitabı. İstanbul: Türk- İş Yayınları, 839-840.
2. Bozkurt, E. (2007). Sağlık Hukuku Kurultayı. Ankara.
3. Er, Ü. (2008). Sağlık Hukuku. Ankara: Savaş Yayınevi.
4. Erdoğan, M. (2011). İnsan Hakları Teorisi ve Hukuku, (İkinci Baskı). Ankara: Orion Yayınevi, 25.
5. Ertan, İ.M. (2012). Uluslararası Boyutlarıyla Sağlık Hakkı. (Birinci Baskı). İstanbul:Legal Yayıncılık.
6. Gemalmaz, M.S. (2007). Ulusalüstü İnsan Hakları Hukukunun Genel Teorisine Giriş. İstanbul: Anayasa Hukuku.
7. Gezgin, M.F. (2006). Hukukun Temel Kavramları.İstanbul.
8. Kaboğlu, İ. (1998). III.Tıbbi Etik Sempozyumu Bildirileri. Ankara.
9. Kanadoğlu, K. (2015). Türk Anayasa Hukukunda Sağlık Alanında Temel Haklar. TBB Dergisi. 119, 12.
10. Tacir, H. (2011). Hastanın Kendi Geleceğini Belirleme Hakkı. (Birinci Baskı). İstanbul:On İki Levha Yayıncılık.
11. Tahmazoğlu Üzeltürk, S. (2012). Anayasa Hukuku Açısından Sağlık Hakkı. (Birinci Baskı). İstanbul: Legal Yayıncılık.
12. Temiz, Ö. (2014). Türk Hukukunda Bir Temel Hak Olarak Sağlık Hakkı. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 1(69), 172.
13. Yılmaz, H. (2011). Sağlık Hizmetlerinden Yararlanmanın Kısıtlanması ve Kısıtlamanın Yargısal Denetimi. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 40.
14. İnternet: Bor Ekmekci, P.E. (2014). Tıp Etiği Açısından Sağlık Hakkı ve Romanlar Üzerine Bir Çalışma (Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, 2014) Web:https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp adresinden 16 Kasım 2016’da alınmıştır.
15. İnternet: Ertas, T.(2012).Anayasa Hukukunda Sağlık Hakkı (Yüksek Lisans Tezi,Dokuz Eylül Üniversitesi, 2012). Web:https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=1zw6GvYMe-q3Hf6HR-3US1owmTj8kgI7IFAmY2k3qGRayOTi-GZ94eLMqW2XM2JX adresinden 16 Kasım 2016’da alınmıştır.
16. İnternet: T.C. Anayasası (1982). http:// www.tbmm.gov.tr/anayasa.html adresinden 28 Aralık 2016’da alınmıştır.